

OBSAH

STUDIE

Libor Jan

Moravian nobility in the 13th century: permeable layer or closed state?
(11-25)

Irena Korbelařová – Rudolf Žáček

Poutě slezské části olomoucké diecéze v 70. letech 18. století
(27-48)

Maroš Melichárek

Národné obrodzenie srbov na prelome 18. a 19. storočia.
(Vytváranie predpokladov kultúrneho a jazykového nacionalizmu)
(49-73)

Marian Hochel

Stopy hrdinství a elegance: napoleonika a jejich odraz v historické paměti
(75-111)

Marie Ganrecká

Ženy a univerzitní studium v habsburské monarchii (stav výzkumu)
(113-128)

Andrea Pokludová

„Obranné“ spolky a další viditelní i nezpozorovatelní aktéři při sčítání lidu 1890–1930
(129-162)

Ondřej Kolář

Mezi „imperialistickou“ a „vlasteneckou“ válkou. K rétorice komunistické propagandy na Ostravsku v době nacistické okupace
(163-174)

Martina Winkler

Kolektivní versus rodinná výchova v socialistickém Československu?
Rozbor českých filmů a knih pro děti
(175-192)

MATERIÁLY

Petr Kozák

Zlatá bula sicilská z roku 1212 v argumentaci stavů Opavského knížectví na počátku druhého decennia 17. století
(195-204)

EDICE

Pavel Šopák

„Odvážná improvisace“
František Koudelka o výstavbě Opavy v padesátých letech 20. století
(207-215)

RECENZE A ANOTACE

(217-232)

ROSOVÁ Romana:

Dřevěné kostely Těšínska a severovýchodní Moravy.
(Hana Prixová Dvorská)

VESELSKÝ, Jiří:

Římské rody. Mýty, legendy a skutečnosti na mincích v období republiky.
(Jiří Knapík)

MATEJKO-PETERKA Ilona:

Země a její pán.
Struktury vlády a její projevy na území Rakouského Slezska do konce první světové války.
(Martin Pelc)

PROKOP Dušan:

Kultura – estetično – umění. Pojmové variace.
(Pavel Šopák)

VARINSKÝ Vladimír:

Kapitoly z dejín kolektivizácie na Slovensku (1948–1960).
(Aleš Krempel)

ČESÁLKOVÁ Lucie:

Atomy věčnosti. Český krátký film 30. až 50. let.
(František Švábenický)

JIROUŠEK Bohumil:

Karel Stloukal – profesor obecných dějin.
(Marie Gawrecká)

MÜCKE Pavel:

*Místa paměti druhé světové války.
Svět vojáků československého zahraničního odboje.*
(Zdeněk Jirásek)

JIRÁNEK Tomáš – SOUŠEK Radovan:

Dějiny československého železničního vojska.
(Michal Geryk)

REGIONALLA

ŠOPÁK Pavel a kol.:

Muzea českého Slezska (slovníková příručka).
(Denisa Řezníčková)

BOROVCOVÁ Alena - PETR Michal:

Opava železniční (160 let od příjezdu prvního vlaku).
(David Váhala)

HAVRLANT, Petr:

*Hradec nad Moravicí a jeho okolí na starých pohlednicích
(Pohlednice z let 1895-1939).*
(Jaromíra Knapíková)

KRONIKA

(233-240)

*Oblédnutí za činností Ústavu historických věd v roce 2015 (Jiří Knapík)
Konzervátorské centrum ÚHV a projekt „Zkvalitnění výuky muzejní konzervace a restaurování
a průzkumu historických materiálů“ (Hana Rajblelová)
Slezské intermezso Josefa Kudělky (Ke čtyřicátému výročí úmrtí) (Pavel Šopák)*

Seznam příspěvatelů

(241-244)

Pokyny pro autory příspěvků

(245)

Dosud vyšlo

(247-262)

Seznam přispěvatelů

Doc. PhDr. Marie Gawrecká, CSc. (nar. 1954 v Čeladné) vystudovala obor historie-němčina na Univerzitě Palackého. V letech 1980–1990 pracovala jako odborná, později vědecká pracovnice Slezského ústavu ČSAV. V roce 1988 získala vědeckou hodnost CSc. na Ústavu čs. a světových dějin ČSAV. Od roku 1990 působí na Ústavu historických věd FPF Slezské univerzity (1991–1994 a 2001–2007 proděkanka pro vědu a zahraniční styky). V roce 2005 se habilitovala na Univerzitě Palackého. Zabývá se problematikou českých a středoevropských novodobých dějin a politickými a národnostními zejména česko-německými vztahy ve Slezsku (*Němci ve Slezsku 1918–1938*, 2002), *Středoevropské migrace v 19. století a jejich národnostní a kulturní aspekty* (Opava 2014).
Kontakt: marie.gawrecka@fpf.slu.cz

PhDr. Marian Hochel, Ph.D. (nar. 1982 v Uherském Hradišti) vystudoval historii a estetiku na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. Doktorské studium se zaměřením na obecné dějiny novodobé absolvoval na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V letech 2008–2009 absolvoval stipendijní pobyt na École Normale Supérieure Lettres et Sciences Humaines ve francouzském Lyonu. V roce 2011 obhájil disertační práci na téma formování empirového stylu coby umění ve službách reprezentace, propagandy a kultu Napoleona Bonaparta v období konzulátu a I. císařství ve Francii. Od roku 2011 působí v Národním památkovém ústavu a od roku 2013 je odborným asistentem ÚHV FPF Slezské univerzity v Opavě. Zabývá se kulturními dějinami 18. a 19. století s užším zaměřením na období Francouzské revoluce, Napoleonovy vlády a Evropy po napoleonských válkách, dále problematikou kulturního dědictví, výstavnictví a historické paměti. Naposledy publikoval práci *Valdštejnský špitál a Reimerova freska Nanebevzetí Panny Marie v Duchcově. Obrazy a dokumenty* (Opava 2014).

Kontakt: marian.hochel@fpf.slu.cz

Prof. Libor Jan, Ph.D. (nar. 1960 v Brně) vystudoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. V následujících letech pracoval jako redaktor a zástupce šéfredaktora deníku Lidová demokracie, poté krátce v ČTK, České televizi Brno a od roku 1995 jako odborný asistent (a později docent) Historického ústavu na FF MU. V roce 2010 byl jmenován profesorem. Odborně se zaměřuje na dějiny českého středověku 12. až 14. století v jeho správních, hospodářských a sociálních aspektech, na problematiku formování právního systému, dějiny rytířských duchovních řádů a regionální historii jižní Moravy. Je členem několika redakčních rad. V současné době připravuje k vydání práci *Václav II. Král na stříbrném trůnu*.

Kontakt: jan@phil.muni.cz

Doc. PhDr. Jiří Knapík, Ph.D. (nar. 1975 v Opavě) vystudoval historii na FPF Slezské univerzity v Opavě. Je vedoucím Ústavu historických věd FPF SU, na němž působí od září 2000. Zabývá se kulturní politikou v Československu po roce 1945, pro-

blematikou životního stylu a společenskými aspekty volného času v 50. a 60. letech 20. století. Věnuje se také dějinám Českého Slezska ve 20. století. Je autorem řady knižních prací, např. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967* (2011; s M. Francem a kol.), který získal v dubnu 2012 prestižní ocenění MAGNESIA LITERA. S M. Francem publikoval také knihu *Volný čas v českých zemích 1957–1967* (2013). Naposledy vydal s kolektivem autorů práci *Děti, mládež a socialismus v Československu v 50. a 60. letech* (2014); tématu se nyní věnuje i jako řešitel projektu GA ČR (2015–2017). Je členem oborových rad doktorského studia na FPF SU a FSV UK, Vědecké rady FPF SU, členem redakčních rad časopisů *Soudobé dějiny*, *Slezský sborník*, *Kuděj*, *Marginalia Historica*, *Dvacáté století*. Od dubna 2014 působí také na IKSŽ Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.

Kontakt: jiri.knapik@fpf.slu.cz

Mgr. Ondřej Kolář, Ph.D. (nar. 1983 v Ostrově, okr. Karlovy Vary), absolvoval Univerzitu Palackého v Olomouci, obor České dějiny. Od roku 2012 je kurátorem sbírky novodobých dějin ve Slezském zemském muzeu v Opavě, od roku 2015 vedoucím Oddělení historického výzkumu (Slezský ústav). Zabývá se historií bezpečnostních složek, reflexemi 1. a 2. světové války v kolektivní paměti a dějinami Slezska a Ostravska v letech nacistické okupace.

Kontakt: Kolar@szm.cz

Prof. PhDr. Irena Korbelářová, Dr. (nar. 1963 v Ostravě) absolvovala obor archivnictví na FF Univerzity Karlovy a postgraduální studium českých dějin na Univerzity Palackého. V roce 2005 se habilitovala na Univerzitě v Hradci Králové a roku 2010 byla jmenována profesorkou. V roce 1988 nastoupila do Slezského ústavu ČSAV v Opavě, od roku 1993 působí na Slezské univerzitě v Opavě, kde na ÚHV FPF SU přednáší pomocné vědy historické, dějiny správy a archivnictví. Odborně se zabývá dějinami Slezska, zvláště dějinami měst, a vydáváním pramenů k dějinám raného novověku. V rámci svých vědeckých aktivit vydala vedle četných studií a dílčích kapitol v kolektivních dílech kupříkladu knihy *Poddanská města Opavského a Krnovského knížectví v letech 1648–1740* a *Města na Těšínsku v 18. století*, společně s R. Žáčkem je autorkou publikace *Těšínsko – země Koruny české/Ducatus Tassinensis – terra Coronae Regni Bohemiae*. Naposledy publikovala knižně *Zamilované strašidlo a milovaná šípková růže. Svatby na slezských knížecích dvorech v době raného baroka* (Opava 2014). Vede také Výzkumné centrum pro kulturní dějiny Slezska a střední Evropy (1000–1800) na FPF SU.

Kontakt: irena.korbelarova@fpf.slu.cz

Mgr. Petr Kozák, Ph.D. (nar. 1978 v Brně) vystudoval historii a muzeologii na FPF Slezské univerzity v Opavě, kde získal v roce 2008 i titul Ph.D. z oboru českých a československých dějin (disertace vyšla knižně jako *Zrod stavovského Hlohovska. Mocenská uskupení ve slezském pozdním středověku*). Od roku 2008 pracuje v Zemském archivu v Opavě v rámci Oddělení pro správu fondů a sbírek, od roku 2009 je též výzkumným a vývojovým pracovníkem na Oddělení historického výzkumu Slezského zemského muzea. Od září 2015 pak působí jako odborný asistent na ÚHV FPF SU v Opavě. Zabývá se dějinami pozdního středověku a počátků raného novověku a vydáváním kri-

tických edic historických pramenů. Publikoval např. práci *Účty dvora prince Zikmunda Jagellonského, vévody hlohovského a opavského, nejvyššího hejtmána Slezska a Lužic, z let (1493) 1500–1507: Kritická edice pramene. Rationes curiae Sigismundi Iagellonici, ducis Glogoviensis et Opaviensis, Silesiae et Lusatiarum summi capitanei, de annis (1493) 1500–1507: Editio critica* (Praha, 2014).

Kontakt: kozak.p@centrum.cz

Mgr. Maroš Melichárek, Ph.D. (nar. 1984) je absolventem interního doktorského studia v oboru všeobecné dějiny na Katedře novověkých a nejnovějších všeobecných dějin Institutu historie Filozofické fakulty Prešovské Univerzity. Zabývá se evropskými dějinami 19. a 20. století a problematikou nacionalismu na Balkáně se zřetelem na Jugoslávii (1918–1991), Srbsko a Kosovo. Momentálně působí na Katedře historie FF UPJŠ v Košicích, kde mimo jiných disciplín vyučuje i předmět Dějiny Balkánu v 19. a 20. století.

Kontakt: maros.melicharek@upjs.sk

Doc. PhDr. Andrea Pokludová, Ph.D. (nar. 1975 v Ostravě), vystudovala historii na FF Ostravské univerzity (2002 Ph.D., 2011 PhDr.). Od roku 2011 členkou Katedry dějin umění a kulturního dědictví na FF OU v Ostravě. Zabývá se především rolí a funkcí středních vrstev občanské společnosti v urbánních dějinách druhé poloviny 19. a počátku 20. století. Autorka monografií *Formování inteligence na Moravě a ve Slezsku 1857–1910* (Opava 2008) a *Obecní rada Opavy 1850–1912. Komunální samospráva zemského hlavního města a její reprezentanti.* (Opava 2007); spoluautorka prací *Lesk a bída obecních samospráv Moravy a Slezska 1850–1914. Díl II., svazek I. Muži z radnice.* (Ostrava 2008) a *Lesk a bída obecních samospráv Moravy a Slezska 1850–1914. Díl II., svazek 2. Budování infrastruktury.* (Ostrava 2009).

Kontakt: andrea.pokludova@osu.cz

Doc. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D. (nar. 1970 v Opavě) vystudoval teorii a dějiny umění na FF Univerzity Palackého (zde 2000 PhDr., 2006 Ph.D.), od roku 1997 působí na Ústavu historických věd FPF SU v Opavě. Zabývá se uměleckou kulturou Moravy a Slezska v 19. a na počátku 20. století, dějinami moderní architektury, památkové péče a historiografií dějin umění. Autor výstav ve Slezském zemském muzeu a Domě umění města Opavy. Je autorem knih *Klasicistní architektura Opavy let 1780–1850* (Opava 2003), *Koliba* (Opava 2004), *Edmund Wilhelm Braun* (Opava 2008) a spoluautorem knihy *Opava – Vídeň. Městská kultura 19. století mezi periferií a centrem* (Opava 2011). Publikoval i obsáhlé práce *Výtvarná kultura a dějepis umění v českém Slezsku a na Ostravsku do roku 1970* (Opava 2011) a *Vzdálené oblasť. Moderní architektura českého Slezska ve střeoevropském kontextu* (Opava 2014). Působí také na Katedře dějin umění FF Univerzity Palackého.

Kontakt: pavel.sopak@fpf.slu.cz

Prof. Dr. Martina Winkler (nar. 1970 v Berlíně) vystudovala historii, komparativní literaturu a práva. Titul Dr. phil získala na Lipské univerzitě v roce 1999. Disertace byla vydána pod názvem *Karel Kramář (1860–1937): Selbstbild, Fremdwahrnehmungen und Modernisierungsverständnis eines tschechischen Politikers*, a v roce 2011 v českém překladu (*Ka-*

---

rel Kramář (1860–1937) - Představa o sobě samých, vnímání druhých a modernizace v pojetí českého národa. Pracovala mimo jiné v Berlíně, Lipsku, Münsteru, Stanfordu a Loughboroughu. Publikovala studie v oborech středoevropských, ruských a globálních dějin. Od roku 2013 vede katedru pro středoevropské dějiny se zaměřením na českou historii. Současně se zabývá historií dětství a mládeže i dějinami fotografie a filmu.

Kontakt: mwinkler@uni-bremen.de

Prof. PhDr. Rudolf Žáček, Dr. (nar. 1948 v Ostravě) vystudoval obory historie a ruština na Univerzitě Palackého v Olomouci, studium zakončil roku 1971 a v roce 1989 byl na téže univerzitě habilitován. Profesorskou hodnost získal roku 2011. Přes původní zaměření na moderní dějiny – zejména problematiku Slezska a česko-polských vztahů, jej jeho působení v Okresním vlastivědném muzeu ve Frýdku-Místku v letech 1971–1989 přivedlo k tematice starších dějin slezského Poodří, především Těšínska a přilehlých oblastí Moravy. Po roce 1989 nastoupil jako vědecký pracovník do Slezského ústavu ČSAV (AV ČR), kde setrval i po inkorporování tohoto pracoviště Slezským zemským muzeem. Od roku 1991 pracuje též na FPF Slezské univerzitě v Opavě (2007–2015 rektorem). Od března 2015 působí na FVP SU v Opavě.

Kontakt: rudolf.zacek@fvp.slu.cz